

**„În luptă cu bolșevismul”
– Memoriile Preotului Militar
Ioan Dăncilă despre Campania
Armatei Române în Ungaria**

**Cercetător științific III dr.
MIRCEA-GHEORGHE ABRUDAN¹**

MOTTO

**„DUPĂ SFÂNTA SCRIPTURĂ, ISTORIA ESTE CARTEA
DIN CARE TREBUIE SĂ NE ADĂPĂM
SUFLETUL NOSTRU ROMÂNESC...”**

Protoiereu colonel Ioan Dăncilă

Preliminarii

Hotărârea de unire a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România, adoptată la 18 noiembrie/1 decembrie 1918 de marea Adunare Națională de la Alba Iulia, a consfințit dorința sinceră și liberă a românilor din aceste ținuturi de a face parte din marele proiect național al României întregite. Îmbrățișată și salută în chip sărbătoresc de întreaga națiune română, rezoluția albaiuliană a fost respinsă de guvernul maghiar Károlyi și combătută militar de guvernul bolșevic al lui Bela Kun, instalat la Budapesta în martie 1919. Astfel, în prima parte a anului 1919, s-a ajuns la o confruntare militară româno-maghiară finalizată cu ocuparea Budapestei de către armata română în 4 august 1919 și înlăturarea regimului comunist ungar, care intenționase extinderea revoluției sociale de tip bolșevic în Europa Central-Orientală și de sud-est.

Trupele române au fost însoțite în campania din Ungaria de preoți militari, așa cum s-a întâmplat pe întreaga durată a Marelui Război de Întregire a țării. Pe lângă rapoartele lunare înaintate către Serviciul Religios de pe lângă Marele Cartier General, unii preoți au ținut jurnale de campanie, alții și-au așternut pe hârtie ulterior experiențele trăite, publicându-le încă din timpul vieții. Un asemenea preot a fost Ioan Dăncilă, ajuns în perioada interbelică protoiereu al Armatei Române cu grad de locotenent-colonel, care a lăsat posterității o operă teologică, istoriografică și memorialistică importantă, însă mult prea puțin cunoscută².

Astfel, acum la împlinirea unui secol de la campania armatei române în Ungaria am considerat că este oportun să-i dedic acest studiu în cuprinsul cărui va fi evocat pe scurt parcursul său biografic și apoi va fi prezentat felul în care a rememorat clipele petrecute, în primăvara anului 1919, alături de Regimentul 90 Infanterie Sibiu în campania armatei române din nord-vestul Transilvaniei, Câmpia Tisei și Ungaria centrală.

Ioan Dăncilă - medalion biografic

Ioan Dăncilă s-a născut în localitatea hunedoreană Mănerău la 2/14 iunie 1889 în familia destoinicului preot ortodox Constantin Dăncilă (1860-1942)³ și a preotesei Maria Dăncilă. A urmat clasele primare în școala confesională ortodoxă din satul natal, apoi pe cele ale gimnaziului de stat maghiar din Deva între anii 1899-1907. În toamna aceleiași an s-a înscris la cursurile teologice ale Seminarului Andreian din Sibiu, pe care le-a absolvit în 1910. În același an s-a căsătorit cu Maria, fiica preotului Victor Cioară din Geoagiu de Sus, care i-a dăruit trei „pușori”, după cum însuși îi alinta pe reversul unei fotografii expediate de pe front la 10 noiembrie 1916, Ioan-Marius, Ștefan și Mioara.

La 20 septembrie 1910 a fost hirotonit preot de către mitropolitul Ioan Mețianu pentru parohia Mănăstirea Râpa Râmețului din Munții Trascăului⁴, despre care va și publica un studiu bine documentat în anul 1925⁵. Între anii 1911-1916 și-a continuat studiile la Facultatea de Drept a Universității Ferencz Joska din Cluj.

În 2 iunie 1915 a fost mobilizat ca preot militar în armata cezaro-crăiască în cadrul Regimentului 31 Orăștie⁶. Alături de această unitate militară formată în mare majoritate de români a luptat pe fronturile din Galiția și Italia până la 1 noiembrie 1918 când a fost demobilizat.

În cei trei ani și jumătate petrecuți în Marele Război ca preot militar, Ioan Dăncilă a desfășurat o activitate pastorală de excepție sintetizând misiunea clericului militar într-un studiu extrem de valoros publicat în edițiile „Telegrafului Român” din anul 1917 și reluat ulterior în volumul „În slujba neamului prin Evanghelie. Îndrumări morale și naționale”, publicat la Sibiu în 1925⁷. Lucrarea părintelui Dăncilă este una meritorie fiind în fapt singurul studiu amplu de pastorație militară publicat de un cleric ortodox român în vremea Primului Război Mondial.

Alte experiențe trăite pe front au fost rememorate în forma unor schițe, amintiri și evocări publicate în diversele sale volume apărute la Sibiu în perioada interbelică. Totodată, Ioan Dăncilă a sprijinit eforturile Arhiepiscopiei Ardealului de a înființa un orfelinat pentru orfanii de război⁸ organizând, în vara anului 1916, o colectă între soldații Regimentului 31 la care a contribuit personal cu suma de 7000 de coroane⁹. La fel ca și ceilalți preoți militari, a fost extrem de atent la nevoile spirituale ale soldaților în acele momente grele de restriște

și clipe de angoasă generate de experiențele frontului, de flagelul morții și al suferinței, trimițând mai multe adrese către consistoriul mitropolitan din Sibiu pentru suplimentarea tirajelor cărților de rugăciuni pentru soldați și expedierea lor pe front¹⁰. Activitatea sa pastorală militară rodnică nu a fost trecută cu vederea de superiorii săi, protopopul Pavel Boldea, superiorul clerului militar ortodox din armata austro-ungară, propunând, în 29 septembrie 1917, consistoriului mitropolitan din Sibiu distingerea lui Ioan Dăncilă cu brâu roșu¹¹.

Aidoma multor ardeleni, fratele preotului militar Ioan Dăncilă, Constantin Dăncilă, născut în 2 august 1897, a trecut în România după declarația de război din 15/28 august 1916, înrolându-se voluntar în armata română și fiind promovat la rangul de sublocotenent.¹² Rămas acasă, tatăl celor doi combatanți a ținut aprinsă flacăra românismului implicându-se activ în evenimentele din toamna anului 1918. Astfel, în adunarea populară ținută în biserica parohială din Mănerău în 10 noiembrie 1918, preotul Constantin Dăncilă a fost ales președinte al Consiliului Național Român din localitate, iar plutonierul Ilie Cuș comandant al Gărzii Naționale, acesta din urmă alături de George Pogea fiind reprezentanții comunității la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia¹³.

După ce a fost demobilizat Ioan Dăncilă a revenit în parohia Mănăstirea Râpa Râmețului, reluându-și oficial slujirea de paroh în ianuarie 1919¹⁴. Lăsarea sa la vatră nu a fost însă de lungă durată pentru că la 8 aprilie 1919 a fost mobilizat din nou, de această dată în armata română, ca preot confesor al Regimentului 90 Infanterie P.O. Sibiu pe frontul din Transilvania de nord-vest și Ungaria. După încheierea ostilităților și pacificarea regiunii a fost demobilizat împreună cu întreaga armată română la 1 aprilie 1921. Datorită calităților sale pastorale a rămas însă în cadrele active ale armatei române până la data de 1 septembrie 1947, când a fost trecut în rezervă după o activitate pastorală în cadrele armatei de 36 ani, 11 luni și 23 zile.

La fel ca marea majoritate a românilor, Ioan Dăncilă nu și-a uitat nicio clipă obârșiile și pe confracții satului natal. În calitate de confesor al Corpului 7 Armată Sibiu, părintele Dăncilă și-a sprijinit consătenii încorporați în garnizoana sibiană și a fost prețuit de către soldații săi. Pogea Vintilă din Mănerău, născut în anul 1931, mărturisea în acest sens că „or făcut mulți de la noi armata la Sibiu și el i-o ajutat. În timpul săptămânii făcea servicii militar, că era preot colonel, și duminica slujea în catedrala mare din Sibiu. Tot regimentul îl ducea

duminica în biserică.¹⁵ Activitatea sa a fost una polivalentă și nu s-a rezumat exclusiv la arealul pastoral militar și civil, ci a avut în vedere și mediul social, cultural și asociaționist transilvan. Asemenea mulțor preoți ardeleni, părintele Ioan Dăncilă s-a implicat în activitatea Asociațiunii ASTRA în plan cultural, administrativ și pe câmpul pedagogiei sociale. De asemenea, a fost membru în Comitetul Central al „Asociației Andrei Șaguna a clerului ortodox din Ardeal, Crișana și Maramureș”, secretar al Comitetului regional Transilvania al Societății „Cultul Eroilor” și deseori conferențiar la întâlnirile „Reuniunii meseriașilor români” din Sibiu. Spiritul său practic a ieșit în evidență mai ales în anul 1921, când a organizat o colecție în Școlile militare din Sibiu pentru restaurarea vechii biserici a mănăstirii Râmeț, reușind să strângă suma de 29.874 lei¹⁶.

Serviciile aduse națiunii, armatei și bisericii de către preotul militar Ioan Dăncilă au fost răsplătite de Armata Română, de statul român și de Biserica Ortodoxă Română cu următoarele grade militare, onoruri civile și distincții bisericești: maior (1920), locotenent-colonel (1929), colonel (1940); Ordinul „Coroana României” în grad de Cavaler (1920); „Răsplata muncii pentru Biserică”, clasa I (1923); Crucea comemorativă a războiului 1916–1919 (1923); Ordinul „Steaua României”, clasa V (1927); Ordinul „Coroana României” în grad de Ofițer (1931); Medalia „Meritul Cultural”, clasa II (1932); brâu roșu (1932), protopop al clerului militar și vicar al Episcopiei Armatei (1940)¹⁷.

După ce a fost trecut în rezervă a reintrat în rândul clerului mirean, slujind vreme de trei decenii în Geoagiu de Sus (1947–1979), satul natal al soției. Odată cu moartea acesteia, survenită în 13 septembrie 1979, s-a retras la Aiud în familia fiicei Mioara. Aici a trecut la cele veșnice în 20 iunie 1983, la vârsta venerabilă de 94 de ani¹⁸.

Amintirile lui Ioan Dăncilă despre campania din Transilvania și Ungaria

La începutul lunii decembrie 1918 armata română a trecut din nou Carpații, pătrunzând în Transilvania. Înaintarea trupelor române s-a desfășurat în etapele stabilite de comandamentul aliat în conformitate cu prevederile convenției militare de armistițiu de la Belgrad din 13 noiembrie 1918. Prima etapă a avut ca limită râul Mureș, operațiunile derulându-se în lunile noiembrie-decembrie 1918 când trupele române au ocupat pe rând Brașovul, Făgărașul, Sibiuul, Sighișoara, Târgu Mureșul, Alba Iulia, Deva, Hunedoara, Aiudul, Turda, Dejul și

Clujul, în ajunul Crăciunului pe stil nou. Sidonia Docan, secretara Senatului Național Român din Cluj, nota în jurnalul ei din ziua de 24 decembrie 1918: „Mic și mare aleargă spre Piața Mathia la primirea Armatei Române la Cluj. Nu-i vis. (...) Intrarea armatei în frunte cu generalii Niculcea și Gherescu, de înfățișare marțială, produce o emoție indescriptibilă. Plâng bărbații, plâng femeile, copiii, toți zguduți de o emoție sfântă. Apoi și horă în jurul pieții, în jurul lui Mathia.”¹⁹ Unora de astăzi le-ar putea părea patetice asemenea mărturii, ele trebuie însă citite și înțelese în contextul social-politic și național extrem de dificil al epocii, când, din toate zările Transilvaniei necontrolate încă de armata română, se înregistrau vești terifiante despre persecuțiile și masacrele desfășurate împotriva românilor după Marea Adunare Națională de la Alba Iulia²⁰. Așadar, depășirea aliniamentului Mureșului s-a datorat apelurilor românilor din nordul și nord-vestul Transilvaniei care au cerut intervenția grabnică a armatei române pentru: a pune capăt terorii trupelor maghiare și bandelor secuiești, a asigura securitatea oamenilor și a bunurilor, dar și pentru a pacifica regiunile²¹.

În această nouă campanie din Transilvania și Ungaria trupele române au fost însoțite de 10 preoți militari, și anume: pr. Mircea Brăescu în Regimentul 10 Putna; Constantin Cârlan în Regimentul 11 Infanterie Siret; pr. căpitan Iosif Comănescu, „originar din Transilvania, bun predicator, devotat trup și suflet armatei române pe care a servit-o cu devotament, foarte cult și patriot”²², în Regimentul 2 Vânători „Regina Elisabeta”; pr. Gheorghe Ciosu în Regimentul 14 Infanterie; pr. Ioan Dăncilă în Garnizoana Sibiu; pr. Ilarion Dodu în Regimentul VI Tecuci nr. 24; pr. Ioan Nanu în Regimentul 3 Vânători, înainte de război paroh în Râșnov²³; pr. Ioan Partenie, originar din Bucovina, în Regimentul 15 Războieni, prizonier la bolșevicii unguri 56 de zile; arhimandritul Iustin Șerbănescu în Divizia 2 Vânători; și pr. Nicolae Vasilescu din Ploiești în Regimentul Vânători de Munte²⁴. Observăm că din cei 10 sacerdoți trei erau ardeleni, participarea lor la această campanie dovedind că preoțimea transilvăneană a susținut nu numai moral și spiritual „dezrobirea Ardealului”, ci și concret, direct și personal prin mobilizarea în această campanie a celor trei preoți pomeniți. Trebuie subliniat că încă din timpul conflagrației, când 244 de preoți ortodocși și 80 de preoți greco-catolici din Transilvania, Banat și Bucovina²⁵ fuseseră obligați să lupte alături de conaționali lor în cadrele „unei oștiri străine”, părintele Ioan Dăncilă mărturisea, pri-

vind retrospectiv, că preoțimea „și-a îndeplinit cu sfințenie chemarea”, deoarece fiecare preot român s-a considerat „un reprezentant al neamului românesc și al Bisericii Ortodoxe Române ales din partea providenței ca să se jertfească în orice moment pentru alinarea suferințelor nenorociților săi frați, care și ei au contribuit prin jertfa vieții lor la fericirea zilelor de astăzi”²⁶.

Scriind despre misiunea și rolul preoților militari în vremea Marelui Război, nu inspirându-se dintr-o bibliografie de specialitate, ci recurgând la propria experiență, părintele maior Dăncilă sublinia că „preotul regimentului și mai ales preotul de pe front nu este exclusiv numai păstorul sufletelor și mângăietorul celor neputincioși, ci el este și camaradul credincios și devotat care împarte cu ostașul de rând oboseala, lipsa și primejdia morții. El este povățuitor și sfătuitor căci prin cuvânt întărește sufletul ostașului, iar prin faptele vrednice de urmat reduce și ușurează greutățile celor din jurul său. Preotul de la trupă este și slujitorul umil al Cerescului Părinte și eroul care privește cu dispreț în fața morții atunci când interesul trupei o cere, pentru un exemplu de urmat, să-și pună viața în cumpăna sorții turnând viața și putere nouă în brațele și inimile ostașilor oboșiți”²⁷.

Observațiile lui Ioan Dăncilă sunt pe deplin confirmate de activitatea preoților militari în timpul Primului Război Mondial, atât rapoartele acestora către Marele Cartier General, cât și aprecierile generalilor Marelui Stat Major și a comandanților regimentelor certificând rolul pozitiv al clerului în sprijinirea efortului militar al soldaților²⁸.

În ianuarie 1919 s-a negociat o nouă linie demarcațională între teritoriile controlate de guvernul român și cel maghiar stabilindu-se de această dată linia Sighet-Baia Mare-parte de vest a Munților Apuseni, iar la 23 martie 1919 pe aliniamentul căii ferate Arad-Oradea-Carei-Satu Mare. În această etapă s-a ajuns și la primele confruntări militare deschise între trupele române, pe de o parte, civilii unguri și trupele maghiare bolșevizate aflate în retragere, pe de cealaltă parte. Atmosfera era una încinsă, tensionată din cauza refuzului guvernului maghiar Károlyi de a recunoaște unirea proclamată de Adunarea Națională de la Alba Iulia. O mărturie nemijlocită, elocventă referitoare la situația din nord-vestul Transilvaniei o oferă preotul militar Ioan Partenie din Regimentul 15 Infanterie Războieni, care raporta Marelui Cartier General, în 5 mai 1919, că a fost luat prizonier de soldații unguri în Zalău pe 23 februarie 1919. Umilințele la care a fost supus dezvăluie tensiunea interetnică din zonă, generată de spiritul

revanșard al trupelor maghiare și al unor civili unguri, în urma prăbușirii Monarhiei Austro-Ungare și implicit a dezintegrării regatului milenar maghiar: „Am fost făcut prizonier de soldații unguri, legat cu mâinile la spate și dus cu alții spre închisoare. În piața orașului de două ori era să fiu împușcat de populația civilă. Am fost bătut groaznic cu armele și toți ofițerii am fost duși în o altă piață, să ne execute. Am scăpat cu toții, afară de un locotenent ardelean, ca prin minune. Mie mi-au luat civilii banii, ceasul și tot bagajul și toate lucrurile, și preoțești și bisericesti. (...). Zalăul a fost atacat de peste 2000 ostași unguri și 1000 civili înarmați”. Totodată, părintele Partenie explică aversiunea înverșunată a maghiarilor împotriva sa nu atât prin prisma uniformei militare românești, cât mai ales prin apartenența sa la tagma preoțească precizând că „ura ce este în Ardeal, la unguri, contra preoților români, se revarsă asupra mea. În Tușnad, am fost ținut la celulă pe gerul din februarie. În Sătmar, la secui, am fost supus tuturor injuriilor. Ni se aduceau apoi acuzațiile cele mai absurde și populația refugiată din Zalău cerea să ne dea pe mâna ei să ne sfășie. Eu a trebuit să-mi distrug hainele preoțești, să mă rad și tund mărunț cu mașina și îmbrac soldățește ca să scap de a fi spânzurat. Niciun ban, o singură cămașă, în închisoare, fără a ieși afară și veșnic amenințarea cu moartea, așa a fost prizonieratul meu”²⁹. Această mărturie certifică încă o dată faptul că preoțimea trecea în ochii maghiarilor drept acel segment important al elitei românești care întreținuse sentimentul național și participase în mod decisiv la mișcarea de emancipare națională a românilor din Austro-Ungaria, prin urmare avusese o contribuție majoră la desoldarizarea românilor de Budapesta și îmbrățișarea în masă a ideii statului național român întregit pe care-l edificaseră împreună cu frații lor din Vechiul Regat, din Basarabia și din Bucovina prin proclamația de la Alba Iulia. De altfel, această idee nu a fost una izolată, ci era una comună în epocă, preotul dr. Sebastian Stanca, el însuși întemnițat de guvernul maghiar pentru verticalitatea ideilor sale românești între 1916-1918, strângând într-un volum, publicat la Cluj în 1925, mărturiile diverse a sute de preoți care fuseseră arestați, întemnițați și surghiuniți de autoritățile ungare după intrarea în război a României³⁰.

Motivul represaliilor maghiare declanșate împotriva preoțimii era pentru Sebastian Stanca și contemporanii săi unul limpede: „stăpânirea ungurească a înțeles prea bine că preoții au fost vestalele care au ținut pururea vie flacăra focului credinței naționale în poporul ro-

mânesc și furia aceleia s-a năpustit mai ales asupra preoților, amăgită de credința deșartă: «bate-voi păstorul și se vor risipi oile turmei». Au bătut păstorii, dar nu s-a risipit turma, pentru că ei sădiseră în sufletul acestei turme o credință tare, oțelită în suferința nădejdelor de dreptate dumnezeiască³¹.

Raporturile româno-maghiare s-au înrăutățit după 21 martie 1919, când la Budapesta s-a proclamat Republica Sovietică a Sfatului sub conducerea lui Béla Kun, un maghiar de origine evreiască din Transilvania. În scurt timp armata maghiară s-a bolșevizat și a început să semene anarhie și violență. Același preot militar Ioan Partenie descria atmosfera în felul următor: „Bolșevicii nu admit ofițeri, nici grade, sunt contra religiei și în special a preoților. Situația noastră, a ofițerilor, și în special a mea, era groaznică, ne așteptam din moment în moment ca fiecă nemernic să ne ucidă. Puteam să o facă căci nu era nicio autoritate, nicio regulă, nicio justiție. Fiecare ce voia făcea și putea și să ne ucidă fără răspundere. Vedeam că nu avem altă scăpare decât de vom fi scăpați de armata română sau să intrăm în garda roșie, lucru ce nu admitem nici ofițerii, nici soldații, la toate propunerile lor. Spuneam să ne împuște, dar în garda roșie nu intrăm. Ne-au venit în închisoare propagandiștii români ai lui Racovschi să ne îndemne și amenințe a intra în garda roșie³².

În noaptea de 15 spre 16 aprilie 1919 trupele maghiare și unitățile secuiești au atacat armata română staționată pe Valea Someșului și în zona Ciucea din Munții Apuseni. Armata română a deschis imediat o contraofensivă și în doar cinci zile a ocupat Satu Mare, Careiul, Oradea și Salonta, iar la 1 mai 1919 a atins cursul râului Tisa făcând joncțiunea cu

Pr. căpitan Ioan Dăncilă săvârșind Sf. Liturghie pe frontul din Galiția, Sfintele Paști, 11 aprilie 1916.**

trupele cehoslovace la nord și cu cele francezo-sârbe la sud. În fața celor aproximativ 60.000 de soldați maghiari se găseau 6 divizii românești de infanterie și 3 brigăzi de cavalerie, în total circa 64.000 de ostași³³.

Alături de trupele care au fost atacate masiv în zona Munților Apuseni de către armata maghiară, iar apoi au răspuns pe măsură punând pe fugă unitățile ungurești, s-a numărat și părintele Ioan Dăncilă, remobilizat în 8 aprilie 1919, de această oară sub stindard românesc în cadrul Regimentului 90 Infanterie Sibiu, secția operativă. O parte din experiențele trăite în această campanie de la Tisa „contra ungarilor” au fost rememorate de Ioan Dăncilă în două texte, care pot fi circumscrise genului memorialistic, publicate la o distanță de trei, respectiv șase ani de la desfășurarea evenimentelor. În cel dintâi intitulat „Tablouri de la Ciucea”, editat în volumul de schițe „Om și caracter” (ed. I, 1922 și ed. II-a, 1924)³⁴ dedicat elevilor Școlii Militare de Infanterie „Principele Carol” din Sibiu, memorialistul cleric militar istorisește clipele trăite în „pitorescul sat de munte Ciucea” din Munții Apuseni, devenit în urma confruntărilor militare româno-maghiare „un loc de o însemnătate istorică”. Sesizăm, așadar, că imboldul punerii pe hârtie a acestor experiențe a fost convingerea sa de a scrie istorie lăsând posterității o mărturie directă despre „suferințele poporului de acolo și de pretutindena”, despre eroismul și jertfa soldaților români, precum și despre ororile săvârșite de bandele bolșevice maghiare împotriva populației civile și a armatei române.

Regimentul 90 Infanterie Sibiu a pătruns în Ciucea, după un marș pedestru istovitor de opt ore, în prima zi de Paști a anului mântuirii 1919 fiind întâmpinați cu „bucurie” și „dragoste” de localnicii reveniți la casele lor odată cu retragerea bolșevicilor maghiari. Peisajul care li se deschisese în fața ochilor era unul dezolant, prăpădul lăsat în urmă de trupele lui Béla Kun determinându-l pe părintele Dăncilă să-i catalogheze pe unguri printr-o serie de sintagme și epitete negative, extrem de grele, precum „călăi”, „bandiți perciunați” și „câini ai stepelor din Asia”. Experiența macabră trăită a doua zi cu ocazia înmormântării a cinci soldați ai Regimentului 11 Siret, maltratați în chip josnic de inamic, și vizitarea bisericii românești din

Ciucea, profanată de trupele bolșevice maghiare care împușcase ră icoanele și frescele, l-au făcut pe părintele Dăncilă să recurgă la un limbaj și mai tăios scriind despre această „veșnică și dureroasă amintire”. Camarazii săi deveniseră „sfinți martiri” jertfiți de „feroce fiare sălbatice scăpate din lanțurile pușcărilor”, biserița pângărită în mod „josnic și diabolic” transformându-i pe bolșevici în „păgâni”, „hiene flămânde după sânge și sfințenie creștinească” și chiar „diavoli cu chip omenesc”. Cele văzute au trezit în inima sa și a camarazilor săi o sete de răzbunare care și-a aflat „dreapta satisfacție” în momentul cuceririi capitalei Ungariei și a arborării tricolorului românesc pe „cupola trufașă a parlamentului din Budapesta care sfida o lume întregă”³⁵.

Ioan Dăncilă nu a fost singurul preot militar care a trecut cu regimentul prin regiunea Ciucea, în preajma Paștilor anului 1919, constatând prăpădul lăsat în urmă de trupele maghiare, preotul M. Brăescu, confesorul Regimentului 10 Infanterie, raportând Marelui Cartier General, în 3 aprilie 1919, că a fost nevoit să săvârșească „slujbe zilnice fără plată la trei comune ce se află în zona de operații și neutrală, și anume: Bologa, Poeni și Sebeșul Mare (azi Valea Drăganului, județul Cluj, n.n.), ai căror preoți s-au refugiat din cauza operațiunilor armatelor”³⁶. Unul din cei trei sacerdoți a fost protopopul martir Aurel Munteanu (1882–10 septembrie 1940), care relatează ulterior că în acele zile și-a pierdut „copila de nouă luni (...) omorâtă de unguri”³⁷.

Al doilea text semnat de părintele Ioan Dăncilă despre campania de la Tisa este intitulat „În luptă cu bolșevismul” și a fost publicat în 1925 și în 1930 în volumele sale de „Îndrumări morale și naționale” pentru ostașul român³⁸. Scris la o distanță mai mare de evenimentele respective, tonul nu mai este la fel de virulent antimaghiar ca în textul precedent despre Ciucea, părintele Dăncilă urmărind de această dată să realizeze o retrospectivă generală asupra campaniei militare românești împotriva „ideilor lipicioase și periculoase ale bolșevismului” în dorința de a extrage învățăminte morale și naționale pentru cadeții școlilor militare sibiene, dar și de a oferi un „document istoric” pentru posteritate despre acele evenimente.

De la bun început, autorul mărturisește că misiunea sa principală în mijlocul Regimentului 90 Infanterie Sibiu a fost de a combate „ideile și curentele atât de molipsitoare și atât de periculoase ale bolșevismului” într-un moment în care contextul social-politic și militar din Transilvania era unul favorabil răspândirii acestora. Cei patru

ani de război, cu ororile și spaimile sale, secătuiseră în mare măsură vloga soldaților români ardeleni, expuși, în degradingolada revoluționară declanșată odată cu prăbușirea Monarhiei Austro-Ungare, contaminării cu ideile anarhice promovate de comuniști: „Nu ne trebuiesc nici domni, nici stăpânire, nici preoți, nici biserică, nici armată, nici regi nu ne trebuiesc, trâmbițau perciunații de pretutindenea! Ba nici Dumnezeu nu ne mai trebuie, vrem o lume nouă! Aruncați armele de la voi, doar numai popii și ofițerii, plătiți anume pentru aceasta, numai ei singuri lungesc și voiesc războiul!”. Părintele Dăncilă surprinde esența mesajului bolșevic propagat de adepții lui Lenin și Kun scriind: „Înainte de toate voia internaționalizarea, deci despărțirea românului de pământul sfânt al țării, pământ udat cu sângele și îngrășat cu suferințele strămoșilor, pământ apărat cu atâta vitejie și în decursul atâtor veacuri de bravul nostru popor.” Prin urmare, duhovnicul a înțeles că dacă dușmanul dorea să „distrugă dragostea de țară a românului”, atunci el era chemat să „întărească această dragoste” fortificându-o cu toate mijloacele ce-i stăteau la îndemână.

Confruntat cu această dialectică bolșevică, strategia preotului Dăncilă a fost una bine chibzuită centrată pe sensibilitățile naționale ale soldaților și pe legătura puternică a acestora cu pământul strămoșesc, sentimente la care a făcut apel în anumite momente cheie ale campaniei, precum a fost cel al prezenței lor pe „istorica câmpie a Turzii, lângă mormântul mucenicului voievod” Mihai Viteazul. Aici relatarea lui Ioan Dăncilă descrie un moment memorabil, identic cu cel ilustrat de Liviu Rebreanu în volumul I „Glasul pământului” al celebrului său roman „Ion”, și anume sărutarea pământului de către soldați, aidoma țaranului Ion al Glanetașului din satul năsăudean Pripas: „Într-un blând apus de soare, i-am îndemnat, ca în semnul credinței și al contopirii sufletului nostru cu pământul sfințit de mucenicescul sânge a lui Mihai, să sărute fiecare pământul țării. Abia, atunci și acolo am simțit cu toții pentru prima dată în viață binecuvântarea tuturor martirilor care zac în sânul pământului românesc, pentru apărarea căruia ne pregăteam atunci, preot și ostași deopotrivă”.

A doua direcție a acțiunii părintelui Dăncilă a fost deplină înlocuirea loialismului soldaților ardeleni față de dinastia de Habsburg cu loialismul pentru dinastia românească, Ferdinand și Maria, „Craiului și Crăiesii visurilor noastre”, care au călătorit prin Transilvania arătându-și sentimentele cele mai nobile față de valorile neamului românesc, așa cum niciun habsburg nu o făcuse vreodată.

Textele părintelui Ioan Dăncilă referitoare la campania armatei române în Ungaria, finalizată prin răsturnarea guvernului bolșevic și înlăturarea pericolului comunist din Europa Central-Orientală, întregesc imaginea campaniei militare române ilustrând, totodată, misiunea multilaterală asumată de preotul militar în mijlocul regimentelor românești în perioada Primului Război Mondial și a luptei pentru apărarea României Mari născute prin deciziile adoptate în mod democratic la Chișinău, Cernăuți și Alba Iulia.

Anexa nr. 1: „Tablouri de la Ciucea”³⁹

Pitorescul sat de munte Ciucea⁴⁰, ajuns în urma luptelor noastre avute acolo cu ungurii, un loc de o însemnătate istorică.

Cu Regimentul 90 Infanterie din Sibiu, în cadrele căruia am făcut și campania contra ungarilor, am sosit la Ciucea, în ziua primă a Sfințelor Paști din anul Domnului 1919.

Udați până la piele de ploile ce nu mai conțineau, în această zi, cam pe înserate, când după un drum obositor de 8 ore făcut pe jos intrarăm în sat, am simțit cu toții o deosebită mângâiere sufletească văzând bucuria și manifestațiile de dragoste ale sătenilor reîntorși iarăși la vetrele lor, ce le părăsiră de frica ungarilor.

Am fost primiți și priviți de acești martiri, care suferiră și îndurară toate batjocurile și tot disprețul bandelor roșii, ca adevărații lor salvatori!

Fețele supte, privirea obosită și îmbrăcămintea zdrențuită, care acopereau niște trupuri flămânzite și maltratate de călăii lui Bela Khun, ne înfățișară o tristă priveliște.

Văzul caselor devastate și arse, murdăria și dezordinea rămasă pe urma retragerii bandiților percuinați ne umplu inima tuturor de o călduroasă compătimire și milă împreună cu o frățescă iubire față de acești nenorociți; iar față de inchișitorii lor, față de căinii stepelor din Asia și Palestina cu scârbă și dispreț.

Povestea durerilor îndurate de locuitorii Ciucei este povestea calvarului neamului nostru suferită de câțiva fii ai săi pentru întregul românism.

Obosiți de drum și durerea celor văzute și auzite ne adunarăm în acea sfântă zi seara ca niște pui de prepeliță părăsiți sub acoperișul unei case rămase ca prin minune neatinsă de focul care distruse aproape tot ce era de lemn în sat și ne mâncarăm scurta și recea noastră cină, tăcuți și îngândurați. Poveștile vesele care ne acompaniau gustările noastre până acum, de astă dată lipsiră. În zadar încercă bunul nostru „Moș Ciucean” prin glumele-i inocente să ne învieze! În ochii fiecăruia citeam dorul, după cei lăsați din nou acasă, asemenea și grija ce ne încrețea frunțile cugetând la calamitățile unei noi campanii. Odihnă aflarăm întregul nostru stat-major în acea noapte pe podelele casei unde cinarăm și unde în loc de saltele ca așternut ne servi brațul de paie împrumutat de la caii noștri, care uzi și obosiți și ei, zgriburau bieții sub cerul liber.

Din somnul adânc, în decursul căruia tablourile cele mai bizare ale unui vis absurd mă frământară și mai rău decât oboseala zilei, am fost trezit de glasul subofițerului brancardierilor noștri.

Îmi anunță aflarea unor morți neîngropați găsiți de patrula noastră în tufișul deluțului de la marginea dinspre răsărit a satului!

Repede mă ridic și îmbrăcat cum am dormit, după ce cu puțină apă îmi alungai somnul din ochi, provăzut cu cele trebuincioase unui preot la îngropăciune și după ce cu un vesel „Hristos a înviat” salutasem camarazii treziți și ei de mișcările mele, am ieșit să plec acolo unde mă chema datoria! Plouase toată noaptea. Pe deluț în sus prin păduricea care părea în urma exploziei ghiulelelor ca râmată de uriași mistreți înaintam încet.

În fine, iată-ne ajunși. Dumnezeu, ce priveliște! De tabloul groaznic ce-l văzui am rămas înmărmurit! O spaimă, o oroare și o scârbă de nedescris mă cuprinse la văzul poziției și stării în care să aflau cinci nenorociți ostași de ai noștri din Regimentul 11 Siret, prinși, chinuți apoi omorâți de unguri care în urma retragerii lor rapide nu mai avură timp să îngroape și ascundă pe acești nenorociți, martori ai celor mai bestiale cruzimi săvârșite în decursul războaielor omenești!

Ca să se știe cu ce hoarde omenești am avut noi să luptăm, voiesc să eternizez acest trist tablou!

Unul dintre morți sta așezat pe spate. Craniul său era despăcat în două! O parte din el era așezat în mâna dreaptă a mortului, în care călăii lui așezaseră creierul său, iar în mâna-i stângă îi puseră un bulgăr de mămăligă. Intestinele acestui nenorocit îi erau înfășurate în jurul gâtului, iar din obrazul lui cel drept era scos un triunghi de carne. Mutilările rușinoase și fețele batjocorite cu ochii scoși prin baionetă mă umplură de o milă fără margini.

Ceea ce m-a îngrozit însă era expresia fețelor celor uciși care vorbeau despre groaznice chinuri și infernale torturi răbdate de acești „sfinți martiri” din partea celor mai feroce fiare sălbatice scăpate din lanțurile pușcăriilor: Pesta și Váczi!

I-am îngropat. Plângeam cu toții în decursul prohodului rămânându-ne această tristă înmormântare ca o veșnică și dureroasă amintire, din ziua a 2-a, a acestor sfinte sărbători.

Tăcuți și îndurerăți coborârăm în sat eu și brancardierii mei.

Îmi îndreptai pașii către biserică unde doream să celebrez o sfântă slujbă soldaților mei!

Aici ce să vezi! Urme și mai înspăimântătoare, lăsate de mâini sacrilige, strigau după dreptate la cer! Am cunoscut aici și mai bine starea josnică și felul diabolic al sufletului și mentalității acestor bande de hoți care au dus de astădată la perfecție arta lor păgânească de a pângări și necinosti prin murdării de nedescris chipurile sfinte și păreții casei lui Dumnezeu!

Totul era aici distrus, n-au fost cruțate nici chiar tablourile sfinților pictate pe cupola bisericii! Neputându-i însă pe aceștia ajunge au pușcat asupra lor zdrobind o pictură inofensivă!

Ceea ce am văzut în sfântul altar a pus coroană tuturor fărădelegilor acestor hiene flămânde după sânge și sfințenie creștinească!

Combinarea scârnaviilor omenești cu cele animalice zvărlite pe pereții acestui altar rămâne o faptă, rușinea căreia nu o va șterge de pe sufletul făpturilor nici o dezlegare pe acest pământ!

Am ieșit din acest sfânt locaș adânc mâhnit și plin de dorul răzbu-nării ce clocotea ca un izvor de foc în sufletul meu.

Mi-am adunat trupa și arătându-le totul am făcut cu toții solemnă promisiune că nu ne vom opri până ce și cel din urmă din acești diavoli care au îmbrăcat chip omenească nu va fi pedepsit! Și Dumnezeu ne ajută! Când stindardul nostru tricolor se ridică pe cupola truțașă a parlamentului din Budapesta care sfida o lume întreagă, în acel moment morții noștri de la Ciucea, suferințele poporului de acolo și de pretutindenea, asemenea și sfântul locaș al Domnului, primiră cea mai dreaptă satisfacție!

Anexa nr. 2: „În lupta cu bolșevismul”⁴¹

Cu multă mulțumire sufletească îmi aduc aminte și azi de lupta crâncenă ce am purtat în decursul campaniei de la Tisa, din 1919, în contra ideilor lipicioase și periculoase ale bolșevismului.

I. Sosisem acasă abia de câteva zile de pe front, unde după faimosul dezastru de la Piave⁴², dezastru suferit de Puterile Centrale, mi s-a dat să văd retragerea tragic comică a armatelor de milioane de ostași, care bucuroși de înfrângerea suferită – înfrângere care pentru noi toți însemna apropiata înfăptuire a uni vis milenar –, ne preamăream fiecare în limba noastră maternă țara și neamul, oferind spectatorului un tablou, cum niciodată nu s-a mai văzut în analele războaielor.

Fiecare din noi era în fine stăpân pe sine. Dorul de pace, de casă și de libertate ne cuprindea sufletul tuturor, mănându-ne pe toți spre locul de unde o forță haină ne scoase fără voie, înrolându-ne sub steaguri, care serveau și reprezentau idealuri și interese străine.

Ajunși după lungi peripeții acasă mi-a fost dat să văd, cum pasiunile, apoi ici coala dorul de răzbunare își vădeau roadele lor nefaste. Eram în plină revoluție⁴³.

Oamenii îmbătați de libertatea fără frâu, trebuiau liniștiți și pregătiți pentru evenimentele, ale căror contururi le desemnă grandioasa adunare din 1 Dec[embrie] 1918 din Alba-Iulia⁴⁴.

Pentru menținerea ordinii și pentru potolirea spiritelor agitate erau insuficiente gărzile⁴⁵, înființate din elemente trecute prin revoluția unei armate bolșevizate.

Echipe formate din preoți și din învățători, apoi din intelectualii de inimă ai orașelor, cercetau regiune după regiune, potolind focul aprins de revoluția primelor zile, ce urma după dezastrul armatelor Puterilor Centrale.

Între aceste împrejurări, după o viață agitată de patru ani, petrecută la front, mă găsește ordinul de chemare la Regimentul 90 Infanterie din Sibiu, primul regiment ardelean din nou înființat, cu care era să plec spre Tisa întru distrugerea hoardelor bolșevice, cărora le țineam piept la Ciucea eliberatorii noștri frați de peste Carpați!

II. Eram deci intrat din nou în arena luptelor, unde chemarea mea era să iau lupta cu un adversar periculos și ascuns cu ideile și cu

curentele atât de molipsitoare și atât de periculoase ale bolșevismului, căror idei și curente, evenimentele, prin care au trecut ostașii din care se compuneau noile regimente ardelenesti, le-au așternut un pat prielnic și cald.

*Simțeam și știam cum de astădată era vorba de onoarea noastră de ardeleni, căroro soarta ne îmbia cel mai bogat câmp de acțiune, pentru a ne arăta credința și alipirea față de eliberatorul nostru rege, față de țara-mamă, asemenea și față de glorioasa noastră oștire și față de eroii de la Mărășești.*⁴⁶

Oare cine mi-ar putea spune în cuvinte sentimentele sufletului meu frământat de un singur dor, de un singur cuget; de-a fi folositor neamului meu și oștirii în acele zile decisive.

Întregul nostru trecut, cu toată gloria și cu toate lacrimile suferințelor îndurate de neamul românesc, îmi înviară în suflet în momentele când am primit sarcina grea, dar onorifică, de a păstori primul regiment, căruia providența i-a hărăzit fericirea să se atașeze trupelor armatei române.

Câtă deosebire era atunci între noi, care conduceam și între cei conduși de noi, între aceste elemente, atunci în mare parte nepregătite încă de nimeni, pentru a înțelege pe de-a-ntregul idealul, pentru care stăm înaintea intrării din nou în val vârtejului luptelor.

Acela, care a văzut plecarea acestui regiment din Sibiu și care cu siguranță că s-a și îngrozit de indisciplina și de dârzenia observată la trupa gata de imbarcare, acela apoi, care a fost martor ocular la purtarea unora dintre soldați, înzestrați cu o judecată greșită despre noile zile de glorie, în care intrasem, acela apoi, care a văzut insignele bolșevismului pe chipul unor ostași-agenți ai bolșevismului, numai acela și-a putut da seamă atunci și își poate da seamă și azi despre greutățile pe care aveam să le învingem, preot și ofițeri deopotrivă.

III. Cred că nu va fi fără folos, rămânând acest studiu un document al timpului, descrierea tacticii și a procedeului aplicat în cea mai dârză, în cea mai grea, dar și cea mai frumoasă luptă, pe care am purtat-o și am câștigat-o atunci, deși luptam pe două fronturi, egal de periculoase, cu un dușman de cele mai multe ori invizibil.

La începutul săptămânii patimilor 1919, regimentul nostru ajunsese în drumul său spre Ciucea, din norocire la Turda, unde ni se spunea că vom sta mai mult timp.

Primul lucru ce l-am făcut aici a fost să stabilesc armele cu care luptau contra noastră bolșevicii, apoi să-mi aleg și eu armele,

atât cele de apărare, cât îndeosebi cele de atac.

În această privință mărturisesc, eu am considerat și consider munca noastră pentru ridicarea și pentru conservarea moralului trupei, drept un ser preventiv prin care înainte de toate, trebuie să ferim pacienții noștri de orice contaminare și de orice infecție.

Căci, susțin aceasta cu toată tăria convingerii mele, *un suflet infectat odată de bacilii unor idei deșerte, chiar și după vindecare – o vindecare problematică – va mai purta încă mult timp semnele epidemiei prin care a trecut și de care nu se va putea tămădui, în mod radical, niciodată!*

Am crezut deci, și după cum se va vedea am judecat bine, că înainte de toate, *trebuiau fortificate acele laturi ale sufletului românesc care au fost luate direct sub focul inamicului, cu tendința de a le distruge, ca apoi prin spărtura produsă, să între dușmanul, de astă dată bolșevismul și să ia cu asalt întregul nostru suflet, cu toate credințele și cu toate virtuțile lui moștenite de la fericirii noștri înaintași.*

Dar ce voia bolșevismului în definitiv? Înainte de toate voia internaționalizarea, deci despărțirea românului de pământul sfânt al țării, pământ udat cu sângele și îngrășat cu suferințele strămoșilor, pământ apărat cu atâta vitejie și în decursul atâtor veacuri de bravul nostru popor.

„Să distrugem dragostea de țară a românului”, spuneau sămănătorii ideilor bolșevice. Să întăresc această dragoste, spuneam eu, fortificându-o astfel și cu mijloace *ca fiecare ostaș al nostru să simtă și să înțeleagă șopotul de dragoste al firicelului de iarbă, al brazdei pământului și al codrului românesc!*

A trebuit să călăuzesc deci din nou sufletul ostașilor mei, cu scopul de a-i lega de glia strămoșească, peste câmpiile verzi, pe lângă izvoarele cristaline, prin luminișurile codrilor și prin poenile pline de flori ale poalelor munților, unde ei, și toți ai lor, se bucurau de toată frumusețea pământului românesc, care i-a născut, i-a crescut și i-a hrănit.

Însumi n-am simțit niciodată dragostea ce o nutream față de țara mea, așa ca în acele momente, când însuflețit de dorul sfânt de a o apăra și a o face mai dragă celor dragi ai ei; când pe istorica câmpie a Turdei, lângă mormântul mucenicului voievod, le tălmăceam ostașilor noștri legătura lor cu pământul strămoșesc, de care voiau să-i rupă cei mai aprigi dușmani ai acestui pământ, jidano-rușii bolșevizați.

De două ori am ieșit cu întregul regiment la mormântul lui Mihai. Acolo într-un blând apus de soare, i-am îndemnat, ca în semnul credinței și al contopirii sufletului nostru cu pământul sfințit de mucenicescul sânge a lui Mihai, să sărute fiecare pământul țării. Abia, atunci și acolo am simțit cu toții pentru prima dată în viață binecuvântarea tuturor martirilor care zac în sânul pământului românesc, pentru apărarea căruia ne pregăteam atunci, preot și ostași deopotrivă.

Și nimeni nu bănuia intențiunea mea, căci doar spre mirarea tuturor n-am rostit niciodată cuvântul de bolșevic sau bolșevism. Toată lumea, ofițeri și trupă, așteptau zi după zi să le vorbim despre bolșevism și să-l combat; eu singur știam numai că inamicul va fi bătut, fără să-l învrednicesc de nici o atențiune și fără să-l numesc!

De ce am făcut aceasta? Pentru că repet, *păcatul, descris și combătut înaintea mulțimii, nepregătite sufletește pentru a rezista tentațiilor lui, se furișează pe nesimțite în creierul și în sufletul tuturor, constrângând indivizii, ca să se ocupe de el.*

Rău au făcut și fac aceia, care cred că combat bolșevismul prin aceia, că de la început se ocupă de el în mod direct, descriindu-l și disecându-i țintele lui distructive.

Acest fel de a combate bolșevismul nu este ducător la scop, ba de multe ori este chiar periculos.

Eu am procedat altfel.

IV. Nu ne trebuie nici domni, nici stăpânire, nici preoți, nici biserică, nici armată, nici regi nu ne trebuie, trâmbițau perciunații de pretutindenea! Ba nici Dumnezeu nu ne mai trebuie, vrem o lume nouă! Aruncați armele de la voi, doar numai popii și ofițerii, plătiți anume pentru aceasta, numai ei singuri lungesc și voiesc războiul! Într-o seară veni la mine unul dintre cei mai credincioși subofițeri din regiment, cu care am făcut împreună patru ani lungi de războiu și care, cu o față tulburată de gânduri grele, mă întrebă: „Spune-mi adevărat, Părinte, cât primești Sfinția Ta pentru fiecare cap de om, pe care îl îndemni la un nou război?”

Eram lămurit cu izvorul și cu motivul acestei întrebări, de aceea cu toată dragostea și blândețea, în loc să-i răspund, îl întreb și eu: „Zău, amice, spune-mi de unde știi tu că eu primesc bani pentru că să vă îndemn la război?” „Păi toată lumea așa spune, părinte, toată lumea cu care ne întâlnim pe aici prin oraș, spune că sfinția ta pen-

tru bani grei faci ceea ce faci”. „Și crezi tu aceasta?” întrebai eu pe acest sincer camarad. „Ba, de crezut eu nu chiar cred, doar de aceea am venit să te întreb și să te rog să-mi spui adevărul”.

Atunci i-am descris în toată goliciunea ei minciuna, menită să paralizazeze toată acțiunea mea, asemenea și a corpului ofițeresc, minciună infamă, lansată din partea agenților bolșevici, civili, din centrul și din jurul, unde staționam.

Dar am mai adăugat imediat: „Să știi, amice, cât de bine îmi pare, când văd cum dușmanii noștri își îndreaptă acum atacul în contra mea. *Aceasta înseamnă, că eu sunt pe calea cea bună de a-i învinge!* Să urmeze acum în mod sistematic răspunsul meu la aceste atacuri și să vedem cum am paralizat orice acțiune menită să distrugă legătura ostașilor noștri cu dinastia, cu conducătorii și comandantii lor, întărind, după un plan bine chibzuit, acele părți ale sufletului, care erau mai expuse tentațiunilor, mai sus indicate!

Se vede că și soarta mă favoriză de astă dată, căci pentru a lega noii ostași ai armatei române de capul oștirii, de gloriosul, viteazul și înțeleptul nostru rege, deci pentru a le *imuniza* sufletul contra ideilor anarhice ale bolșevismului și pentru a le întări tradiționalul nostru dinasticism, împrejurările îmi veniră întru ajutor în mod decisiv și anume: Tocmai pe acel timp cade vizita pentru prima oară, a suveranilor noștri în Ardeal. Și cum bine ne este cunoscut atât entuziasmul poporului nostru, cât și dragostea lui arătată „Craiului și Crăiesii visurilor noastre”, tot așa de binecunoscut ne este felul cum și-au manifestat și bunii noștri suverani dragostea lor față de noi cu acest prilej.

Când le-am descris ostașilor mei hora din Câmpeni și masa din Alba-Iulia, unde M.M.L.L. au dansat și au luat masa cu întreg poporul, când le-am povestit despre îmbrățișările M.M.L.L. cu bătrâni și cu copiii Ardealului, când le-am zăgăvit apoi paralel cu aceste tablouri, trădările Habsburgului față de Horia și lancu, eu cred, că din acel moment începând, oricine ar fi cutezat să rostească un singur cuvânt în contra dinastiei noastre, era sortit pierzării.

În trei zile, consecutiv, despre nimic altceva nu le-am vorbit ostașilor mei, decât numai despre războiul glorios, comandat de M[aiestatea] S[a] regele, despre suferințele Casei domnitoare îndurate în decursul războiului, despre durerile alinate din partea augustei noastre regine și despre ajutorul lor permanent, oferit invalizilor, orfanilor și văduvelor.

Când la finele poveștelor mele i-am invitat pe toți ca să aclame pe regele și pe regina noastră, țin minte, s-a produs un entuziasm și un delir, încât din toate străzile din jurul liceului – azi liceul „Regele Ferdinand din Turda – în curtea căruia ne întrunisem noi, s-a adunat toată populația mirată să vadă care este cauza uralelor nesfârșite, urale ieșite acum din piepturi sincere, gata să apere tronul și dinastia și între orice împrejurări. Am lăsat pentru Vinerea Patimilor fortificarea credinței noastre nestrămutate în Atotputernicul și în ocrotitorul nostru Dumnezeu, asemenea și în conducătorii naturali ai poporului românesc, în slujitorii umili ai altarelor străbune și în pătura intelectuală, dintre care atâția frați au suferit moarte de martir pentru binele și pentru fericirea neamului nostru românesc.

Eu cred, că este de prisos să mai descriu în amănunte loviturile de grație, pe care le-am dat atacurilor bolșevice îndreptate contra acelor dintre virtuți, pe care le-am întărit în sufletul ostașilor în această sfântă și mare zi.

Ceea ce voiesc să amintesc la acest loc, este felul cum am zădărnicit asaltul disperat, îndreptat din partea urmașilor seminției lui Iuda, în contra sfințeniei vieții familiare.

Știam eu bine că prin lansarea ideii de a comuniza femeia și de a distruge familia credeau ei să atragă în mrejiile lor ostășimea, istovită în decursul alor cinci ani de război de dorul căsniciei.

De astă dată am folosit toate cruzimile bolșevicilor de la Ciucea, bolșevici recrutați din crema asasinilor din pușcăriile de la Pesta și faimoasa Jilava ungiurească-Vác, cruzimi și atentate săvârșite în contra pudoarei, onoarei și vieții fiicelor și mamelor române, cruzimi despre cari zilnic ne soseau știri tot mai multe și tot mai alarmante.

Am zăvorât astfel și din această parte ușița de intrare în sufletul nostru a ideilor bolșevice. Ba ce e mai mult, acum am luat eu ofensiva în contra lor, întrebuițând arma lor, în contra lor!

V. În fine sosește ziua depunerii jurământului pe piața Turzii.

Această mare zi din viața mea a fost primul examen în care elevii mei au dat dovadă despre munca profesorului lor. Vorbească alții despre felul cum a depus regimentul nostru, aici, jurământul de credință regelui, oștirii, neamului și țării!

Eu voi sublinia numai cuvintele rostite cu această ocazie din partea unui octogenar magistrat ungur – numele lui îmi scapă – care după ce, de pe balconul locuinței lui, a văzut și a auzit totul, plângând a spus celor din jurul său: „Acum Ardealul pentru noi ungurii, este pentru vecie pierdut“!

Că ce s-a petrecut în sufletul acestui om cinstit, încărunit în muncă și în omenie, o știe bunul Dumnezeu, dar aproximativ, o mai știm și noi.

Acest domn, asemenea și pleiada consăngenilor lui cu siguranță că au văzut trupa noastră cu ocaziunea intrării ei în Turda observând că aveau de-a face cu ostași, ieșiți cu moralul scăzut din revoluția armatelor în sânul cărora aproape cu toții au servit. Și sunt sigur că faptul acesta le întărea tuturor *nădejdea întemeiată pe slăbiciunea sufletului nostru* atins de bruma vremii. Tot acest domn, înzestrat cu inteligență marcantă și cu un spirit de observație superior, a văzut apoi și a simțit prefacerea prin care a trecut sufletul, deci moralul trupei noastre, în fața cărui suflet renăscut orice nădejde de bine pentru el, ca bun patriot ungur, a pierit.

Și a avut dreptate nobilul maghiar pentru că puși din nou pe drumuri, în noroi și în ploie, ostașii ne urmau și executau cu o disciplină de fier toate ordinele, ghicindu-ne și gândurile, astfel că și noi, înviorați și încrezători, priveam cu nădejde la izbânda zilelor de mâine.

VI. În fine iată-ne ajunși pe malul Tisei!

Vai, cine ar putea descrie entuziasmul bravilor noștri ostași ajunși la râul „făgăduinței“? Aici, aceia, cărora le lipsea încălțăminte,

zdrobită și pierdută în lungul și obositorul nostru marș, când au primit ordinul că ei din această cauză vor sta câteva zile în refacere, într-un glas au spus: „Dacă am venit desculți până aici prin ploii și prin noroi, lăsați-ne atunci să apărăm fie și desculți hotarul nou al Țării Românești”!

Și l-au apărât cu credință, cu vitejie și cu cinste! Vorbească-le despre aceasta tuturor morții și răniții noștri de la Tisa din luptele glorioase din iunie 1919.

Armata dușmanului, asemenea și ideile lor, stau în fine zdrobite la picioarele noastre. Stindardul tricolor fâlfăia acum pe trufașul parlament din Budapesta. Sărbătoream atunci cu toții luarea Budapestei! Și acum mi-am adunat din nou băieții.

De astă dată știți despre ce le-am vorbit? Pentru prima oară le-am spus direct ceva despre bolșevici și despre bolșevism!

Și le-am arătat de astă dată tot ceea ce bolșevismul ne pregătea, vorbindu-le totodată și despre forțele noastre sufletești, întărite și renăscute, cu ajutorul cărora am învins.

Neuitate îmi vor fi pururea privirile pline de recunoștință și semnele de dragoste fiiască și frățească, de care m-au învrednicit ostașii mei în acea memorabilă zi.

„Bine ai făcut, părinte, cum ai făcut”, îmi spuse atunci unul din mulțime „și acum, dacă plecăm acasă, de or mai fi și pe la noi „deia”, apoi lasă-i pe noi”!

Și sunt convins că acești români bravi, care înainte de a învinge pe alții s-au învins pe sine, s-au și ținut de cuvânt.

VII. Elevii mei! Pentru voi sunt scrise aceste rânduri. Pericolul este permanent pentru că dușmanii noștri nu stau nici azi cu mâinile în sân. La muncă deci pentru fortificarea sufletului românesc, astfel ca virtuțile proprii acestui suflet cultivat de noi să formeze în fața curentelor dușmănoase zidul peste care nu se va trece! Încordați-vă deci puterile, căci răspunderea pentru tăria sufletului ostașului român o purtăm noi. Eu am încredere în voi!

„FIGHTING BOLSHEVISM” – THE MEMORIES OF THE MILITARY CHAPLAIN IOAN DĂNCILĂ ABOUT THE CAMPAIGN OF THE ROMANIAN ARMY IN HUNGARY

The union of Transylvania, Banat, Crisana and Maramures with the Kingdom of Romania on the 1-st of December 1918 represented the sincere and democratic desire of the Romanians from these regions to be a part of Greater Romania that emerged at the end of the First World War. Embraced by the entire Romanian nation, the decision of the Great National Assembly from Alba Iulia was rejected by the Hungarian government of Mihály Károlyi and then military fought by the bolshevik regime of Béla Kun that had been installed in Budapest in March 1919. Thus this situation has turned into to a five months war between the Romanian and Hungarian army that ended with the defeat of the Hungarians, the collapse of Kun's regime and the occupation of Budapest by the Romanian army on 4 August 1919. The Romanian troops were accompanied in the campaign against Hungary by ten military chaplains, three of them being from Transylvania. Some of them wrote log diaries, others have written and published their experiences later. Such was the case of Ioan Dăncilă, military chaplain in the Austro-Hungarian army during the First World War, and archpriest of the Romanian Army with the rank of a lieutenant-colonel in the interwar period. He is the author of an important theological, historiographical and memorialistical work published in several volumes between 1922 and 1947, unfortunately less known nowadays. Our paper shortly describes the life and activity of archpriest Ioan Dăncilă and presents, in the second part, his memorial notes from 1919 when he participated with the 90 Infantry Regiment of Sibiu, the first regiment of Transylvanian Romanians recruited in the Romanian Army after the Great Union, at the Romanian campaign in Hungary against the Bolshevik government.

Keywords: First World War, Communist Revolution, Béla Kun, Romanian Military Chaplain, Transylvania, Greater Romania.

NOTE

* Fotografie preluată cu permisiunea autorilor din Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, *Episcopii Armatei Române*, p. 288.

** Fotografie preluată cu permisiunea autorilor din Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, *Episcopii Armatei Române*, p. 288.

1 Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, filiala Cluj-Napoca.

- 2** Meritul readucerii lui în atenția teologiei și istoriografiei românești de astăzi îi revine părintelui academician Mircea Păcurariu și profesorului Aurel Pentelescu. Vezi: Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Andreiana, Sibiu, 2014, pp. 205-206; Idem, *Cărturari sibieni de altădată*, ediție întregită și adăugită, Editura Andreiana, Sibiu, 2015, pp. 560-568; Idem, *Mucenici și făuritori ai Unirii. Preoțimea din Transilvania și Banat și Unirea din 1918*, Editura Trinitas, București, 2018, pp. 486-487; Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, *Episcopii Armatei Române: Biografii. Documente (1921-1948)*, Editura Militară, București, 2016, pp. 99-104, 255-258; Idem, „Preotul ortodox român Ioan Dăncilă (1889-1983) în armata austro-ungară în anii 1915-1918”, în *Misiunea*, Anul III, nr. 1(3)/2016, pp. 105-110.
- 3** Dorin Petresc, „Preotul Constantin Dăncilă din Mănerău (1860-1942) – plachetă biografică”, în *Dacia creștină. Periodic al Episcopiei Devei și Hunedoarei*, Anul 2, nr. 2, 2012, pp. 44-52.
- 4** Dorin Petresc, Olivian Goțiu, *Mănerău. Evoluția istorică a unei străvechi vetre de locuire din Ținutul Hațegului (monografie)*, Editura Corvin, Deva, 2006, pp. 295-297.
- 5** Ion Dăncilă, *În slujba neamului prin Evanghelie. Îndrumări morale și naționale*, Tipografia Școlii Militare Infanterie „Principele Carol”, Sibiu, 1925, pp. 65-93.
- 6** *Arhiva Mitropoliei Ardealului*, doc. 7785 din 18.08.1915.
- 7** Ion Dăncilă, *În slujba neamului prin Evanghelie*, pp. 29-64.
- 8** Pentru detalii vezi: Daniela Mârza, „Demografie și asistență socială în Transilvania (1916-1918): Înfiițarea orfelinelor destinate orfanilor de război”, în Sorina Paula Bolovan, Ioan Bolovan, Rudolf Gräf, Cornelii Pădurean (coord.), *Mișcări de populație și aspecte demografice în România în prima jumătate a secolului XX*, Presa Universitară Clujeana, Cluj-Napoca, 2007, pp. 93-100; Ana-Maria Stan, „«Orfanii Neamului...» Inițiative ale bisericilor românești din Transilvania față de copiii rămași fără părinți, în timpul Primului Război Mondial (decembrie 1915-august 1916)”, în *Revista istorică*, vol. XXVII, nr. 3-4, București, 2016, pp. 251-263.
- 9** *Arhiva Mitropoliei Ardealului*, doc. 4776 din 07.05.1916 și doc. 7728 din 19.07.1915; Dorin Petresc, Olivian Goțiu, *Mănerău*, p. 297. Detalii despre acțiunile caritabile ale românilor din Transilvania în timpul războiului vezi la Ioan Bolovan, *Primul Război Mondial și realitățile demografice din Transilvania: familie, moralitate și raporturi de gen*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2015, pp. 125-137.
- 10** *Arhiva Mitropoliei Ardealului*, doc. 7320 din 06.10.1917.
- 11** *Arhiva Mitropoliei Ardealului*, doc. 7075 din 29.09.1917.
- 12** Dorin Petresc, Olivian Goțiu, *Mănerău*, pp. 299-300.
- 13** *Ibidem*, p. 287; Ioan Popa (coord.), *România din comitatul Hunedoara în Primul Război Mondial. Ancheta ASTREI*, Editura Astra Museum, Sibiu, 2018, p. 125.
- 14** *Arhiva Mitropoliei Ardealului*, doc. 442 din 31.01.1919.
- 15** Dorin Petresc, Olivian Goțiu, *Mănerău*, pp. 298-299.
- 16** *Ibidem*, pp. 299-300; Valer Moga, *Astra și societatea 1918-1930*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003, p. 327.
- 17** Aurel Pentelescu, Ionuț-Constantin Petcu, *Episcopii Armatei Române*, p. 100-101.
- 18** Mircea Păcurariu, *Cărturari sibieni de altădată*, p. 568.
- 19** Ovidiu Muntean, *Rememorând Marea Unire. Centenar 1918-2018*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2018, p. 80.
- 20** Pentru detalii despre aceste acțiuni antiromânești vezi: Maria Vaida, *Bihoreni la Marea Unire*, Cluj-Napoca, 2018, pp. 213-233; Horia Bădescu, *Joia patimilor. Roman*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018; Aurel Gociman, *Masacrul din Beliș*, ediția a II-a, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1995; Cornelii Mezea, *Jertfa românilor din valea Beiușului pentru întregirea neamului*, Tipografia și Librăria Doina, Beiuș, 1935.
- 21** Petre Otu, *România în Primul Război Mondial. Marea Unire 1918*, Editura Litera, București, 2017, pp. 92-127.
- 22** Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire. Preoți în tranșee 1916-1919, III, Activitatea preoților militari în spitale militare, ambulante, trenuri sanitare*, Editura Basilica, București, 2018, p. 256.
- 23** Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire. Preoți în tranșee 1916-1919, I, Organizarea Serviciului Religios al Marelui Cartier General*, Editura Basilica, București, 2018, p. 325.
- 24** Mircea Păcurariu, *Mucenici și făuritori ai Unirii*, p. 361; O caracterizare sintetică a activității lor în timpul războiului vezi în „Referat asupra activității preoților de armată în campania din 1916-1918”, publicat în Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire. Preoți în tranșee 1916-1919, III*, doc. 309, pp. 202-270; Constantin Nazarie, *Activitatea preoților de armată în Campania din 1916-1918*, Editura Basilica, București, 2018, pp. 75-195.
- 25** Ionela Zaharia, *Clerul militar român din Austro-Ungaria în Marele Război*, Teză de doctorat, Cluj-Napoca, 2016, pp. 279-314.
- 26** Ion Dăncilă, *În slujba neamului prin Evanghelie*, p. 29.
- 27** *Ibidem*, p. 62.
- 28** Vezi în acest sens: Constantin Nazarie, *Activitatea preoților de armată în Campania din 1916-1918*, Editura Basilica, București, 2018; Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire. Preoți în tranșee 1916-1919, III volume*, Editura Basilica, București, 2018; Constantin Claudiu Cotan, *Biserica Ortodoxă Română în timpul Primului Război Mondial*, Editura Basilica, București, 2018.

- 29** Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire. Preoți în tranșee 1916-1919, II, Activitatea preoților militari în mari unități și unități operative*, Editura Basilica, București, 2018, pp. 464-466.
- 30** Sebastian Stanca, *Contribuția preoșimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului (1916-1919)*, Ediție, studiu introductiv, note și indici de Mihai-Octavian Groza și Mircea-Gheorghe Abrudan, Editura Argonat/Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Cluj-Napoca/Deva, 2015.
- 31** *Ibidem*, p. 42.
- 32** *Ibidem*, pp. 466-467. Un alt raport mai extins al preotului Partenie trimis mitropolitului Pimen Georgescu, în 14 mai 1919, despre situația din Transilvania, vezi la: Constantin Claudiu Cotan, *Biserica Ortodoxă Română în timpul Primului Război Mondial*, doc. 76, pp. 844-850.
- 33** Despre campania armatei române în Ungaria, ocuparea Budapestei și înlăturarea regimului bolșevic al lui Béla Kun există o literatură generoasă reprezentând atât ediții de izvoare, cât și sinteze. Vezi: Constantin Kirîțescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, ediția II-a, refăcută în întregime și mult adăugită, volumul III, Editura Tipo Moldova, Iași, 2017, pp. 385-502; Gheorghe Mărdăresu, *Campania pentru desrobirea Ardealului și ocuparea Budapestei (1919)*, ed. a 2-a, rev., Editura Marist, Baia Mare, 2009; Traian Moșoiu, *Ocuparea Budapestei în legătură cu operațiunile militare din Ardeal 1918-1919*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2012; Viorel Ciubotă, Gheorghe Nicolescu, Cornel Țucă (editori), *Jurnal de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania (1918-1921)*, vol. I-2, Editura Muzeului Sătmărean, Satu Mare, 1998; Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, Editura Enciclopedică, București, 1994.
- 34** Ion Dăncilă, *Om și caracter. Schițe*, Sibiu, Tip. lui W. Krafft, f.a. [1922], pp. 48-52; *Ibidem*, ediția a doua, revăzută și întregită, Sibiu, Tiparul Institutului de Arte Grafice Dacia Traiană, 1924, pp. 46-50.
- 35** *Ibidem*, passim.
- 36** Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, *Biserica Ortodoxă Română și Marea Unire. Preoți în tranșee 1916-1919, II*, pp. 429-430.
- 37** Sebastian Stanca, *Contribuția preoșimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului*, pp. 144-145.
- 38** Ion Dăncilă, *În slujba neamului prin Evanghelie. Îndrumări morale și naționale*, Sibiu, Tip. Școalei Militare Inf. „Principele Carol”, 1925, pp. 115-128; Idem, *Cruce și spadă. Îndrumări morale și naționale pentru ostașul român*, Sibiu, Tipografia Oastea Domnului, 1930, pp. 129-142.
- 39** Ion Dăncilă, *Om și caracter. Schițe*, Sibiu, Tip. lui W. Krafft, f.a. [1922], pp. 48-52; *Ibidem*, ediția a doua, revăzută și întregită, Sibiu, Tiparul Institutului de Arte Grafice Dacia Traiană, 1924, pp. 46-50.
- 40** Detalii despre istoria, cadrul geografic, locuitorii și monumentele acestei localități vezi la: Marius-Iosif Ciota, Cristian Dascălu, Cristian-Claudiu Filip, Alexandru Păcurar, Mircea Tămaș, *Ciucea. Poarta Transilvaniei, studiu monografic*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2016.
- 41** Ion Dăncilă, *În slujba neamului prin Evanghelie. Îndrumări morale și naționale*, Sibiu, Tipografia Școalei Militare Infanterie „Principele Carol”, 1925, pp. 115-128; Idem, *Cruce și spadă. Îndrumări morale și naționale pentru ostașul român*, Sibiu, Tipografia Oastea Domnului, 1930, pp. 129-142.
- 42** La Piave, în nordul Italiei, au avut loc două mari bătălii (1915 și 1918) ale Primului Război Mondial, ambele soldate cu oprirea ofensivei austro-ungare pe frontul italian. Cea de a doua, derulată între 15 și 23 iunie 1918, a avut drept rezultat înfrângerea decisivă a armatei austro-ungare de către cea italiană, ducând la prăbușirea frontului și înfrângerea definitivă a Austro-Ungariei, respectiv la disoluția dublei monarhii (n.ed.).
- 43** Evenimentele din toamna și iarna anului 1918 care au dus la alungarea cu forța a vechilor autorități maghiare și preluarea puterii de organisme naționale românești au fost reținute în memorialistica războiului sub denumirea de „revoluție”. A se vedea: Ilie Stricatu, *Pe cărările destinului. Romanul unei vieți trăite (1914-1918)*, ediție, studiu introductiv, note și indici de Mihai-Octavian Groza, Gabriela-Margareta Nisipeanu, Iuliu-Marius Morariu, Cluj-Napoca, Editura Argonat/ Editura Mega, 2017, pp. 143-146; Eugenia Bârlea, *Perspectiva lumii rurale asupra Primului Război Mondial*, Cluj-Napoca, Editura Argonaut, 2004, pp. 261-266 (n.ed.).
- 44** Detalii vezi la: Nicolae Regman, *Marea adunare de la Alba Iulia*, Sibiu, 1919; Ștefan Pascu, *Marea adunare națională de la Alba Iulia*, Cluj, 1968; Ioan Scurtu, *Alba Iulia - 1 Decembrie 1918*, Editura Sport-Turism, București, 1988; Vasile Netea, *O zi din istoria Transilvaniei - 1 Decembrie 1918*, Editura Țara Noastră, București, 1990.
- 45** Este vorba despre „Gărzile Naționale” înființate în octombrie 1918 în toate localitățile Transilvaniei și Banatului. Pentru amănunte a se vedea: *Misiunea istorică a gărzilor naționale în luptele de dezrobire din 1918, scurtă monografie comemorativă* de I. Clopoțel, București, 1943; Gheorghe Unc, Augustin Deac, *1918. Gărzile naționale române din Transilvania*, Editura Militară, București, 1979.
- 46** Toate sublinierile italiice apar în textul original (n.ed.).